

**ROZPORZĄDZENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

z dnia **22 LISTOPADA** 2017 r.

w sprawie uznania za pomnik historii „Grudziądz – zespół zabytkowych spichlerzy wraz z panoramą od strony Wisły”

Na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Uznaje się za pomnik historii „Grudziądz – zespół zabytkowych spichlerzy wraz z panoramą od strony Wisły”, położony w Grudziądzu, w województwie kujawsko-pomorskim.

§ 2. Celem ochrony pomnika historii wymienionego w § 1 jest zachowanie, ze względu na wartości historyczne, naukowe, urbanistyczne i krajobrazowe, zespołu spichlerzy o genezie średniowiecznej, będącego ważnym dokumentem historii miasta i jego znaczenia w dziejach handlu na ziemiach polskich, wyróżniającego się oryginalną, zwartą formą architektoniczną, wynikającą z nietypowego usytuowania na wysokiej skarpie, w miejscu murów obronnych, oraz unikatową panoramą od strony Wisły.

§ 3. 1. Obszar pomnika historii „Grudziądz – zespół zabytkowych spichlerzy wraz z panoramą od strony Wisły” obejmuje Bramę Wodną oraz spichlerze wraz z najbliższym otoczeniem - skarpą wiślaną i fragmentem rzeki. Granica pomnika historii przebiega: zachodnią granicą ul. Spichrzowej - od północno-zachodniego narożnika działki nr 127/2 (obręb ewidencyjny 0045) zachodnimi granicami tej działki i działki nr 163/1 (przechodząc na teren obrębu ewidencyjnego 0046) - następnie północną, wschodnią i fragmentem południowej granicy działki nr 16/1, wschodnią i południową granicą działki nr 147, południowymi granicami działek nr 12 i nr 11, w linii prostej dociera do północno-wschodniego narożnika działki nr 2/1, biegnie północną i zachodnią granicą tej działki, południową granicą działki nr 2/4, w linii prostej dociera do południowo-zachodniego narożnika działki nr 1 (przechodząc na teren obrębu ewidencyjnego 0003), biegnie fragmentem zachodniej granicy tej działki, skręca na wschód i przedłużeniem północnej granicy działki nr 29 dociera do północno-zachodniego narożnika tej działki (przechodząc na teren obrębu ewidencyjnego 0045), biegnie jej północną granicą i północno-wschodnią granicą działki nr 28 dociera do północno-zachodniego narożnika działki nr 127/2.

2. Mapa pomnika historii „Grudziądz – zespół zabytkowych spichlerzy wraz z panoramą od strony Wisły” stanowi załącznik do rozporządzenia.

§ 4. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Prezydent
Rzeczypospolitej Polskiej

Andrzej Duda

Prezes Rady Ministrów

Beata Szydło

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 397, 774 i 1505, z 2016 r. poz. 1330, 1887 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 60, 1086 i 1595.

Uzasadnienie

Na podstawie art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.), Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Piotr Gliński wystąpił do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy z wnioskiem o uznanie za pomnik historii „Grudziądz – zespół zabytkowych spichlerzy wraz z panoramą od strony Wisły”. Wniosek złożony przez Prezydenta Grudziądza Roberta Malinowskiego, został uprzednio zaopiniowany pozytywnie przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, a następnie zarekomendowany przez Radę Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego (uchwała Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego, podjęta na posiedzeniu w dniach 20-21 września 2016 r.).

Grudziądz, obok Kazimierza Dolnego i Torunia, należy do nielicznych polskich miast, w których zachowały się spichlerze o genezie średniowiecznej. Zespół ten odznacza się wyjątkowymi wartościami historycznymi. Rozciągające się na szerokość całego starego miasta założenie, stanowi materialne świadectwo znaczenia portu grudziądzkiego dla handlu na szlaku wiślanym w średniowieczu i okresie nowożytnym, a także ogromnej skali eksportu polskiego zboża – głównie za pośrednictwem Gdańska – na rynki europejskie.

Grudziądzkie spichlerze pełniły funkcję przeładunkową i podobnie jak inne zlokalizowane w dużych ośrodkach obiekty tego rodzaju, zostały zbudowane w zwartej grupie, którą można uznać za świadomą kompozycję urbanistyczną. Omawiane założenie jest jednak unikatowe, stanowiło bowiem kompozycyjne domknięcie murów miejskich, tworząc integralną część systemu obronnego miasta. Ta dodatkowa rola nie zaważyła negatywnie na funkcjonalności budynków, wpłynęła natomiast na zastosowanie oryginalnych rozwiązań – grubych (do 2 m) murów od strony rzeki oraz nietypowego dla tego rodzaju zabudowy usytuowania kalenicowego. Dowodem dużej biegłości technicznej budowniczych było posadowienie spichlerzy na stromej skarpie wiślanej, co zaowocowało różną liczbą kondygnacji naziemnych poszczególnych budynków od strony miasta i rzeki (2-3 kondygnacje przy ul. Spichrzowej i 5-6 przy Wiśle) oraz wymusiło wzmocnienie spichlerzy licznymi przyporami. W efekcie, powstał zespół zabudowy o niezwyklej walorach architektonicznych i urbanistycznych.

Istotną wartością zespołu jest niezmiennie od czasu powstania skomponowanie z otoczeniem. Spichlerze, tworzące od strony rzeki monumentalny ceglany maszyn osiągnający ok. 25 m wysokości, są znakomicie wyeksponowane w krajobrazie, dzięki czemu zespół wyróżnia wyjątkowo malownicza i unikatowa panorama.

Prawie wszystkie zachowane do czasów obecnych budynki datuje się na XVI-XVII w., przy czym za dużą wartość zespołu należy uznać ciągłość myśli architektonicznej i technicznej, konsekwentnie kontynuowanej od XIV w. Zabytkowe spichlerze, które na przestrzeni wieków wiele razy ulegały zniszczeniu, odbudowywano i konserwowano, zachowując oryginalną formę, a w niektórych przypadkach wtórnie użyto starych cegieł. Warto podkreślić, że również spichlerze zaadaptowane w XIX i XX w. na budynki mieszkalne tworzą z pozostałymi harmonijny zespół, a ich nowa funkcja stanowi dodatkową wartość, jako dokument dziejów miasta i przemian gospodarczych, jakie w nim zaszły.

Obszar pomnika historii w całości znajduje się w granicach wpisu do rejestru zabytków dzielnicy Starego Miasta w Grudziądzu (decyzja z dnia 24 kwietnia 1954 r., nr rej. 302/118). Ponadto, Brama Wodna oraz większość spichlerzy zostały indywidualnie wpisane do rejestru zabytków: Brama Wodna, nr rej. A/139/425 (decyzje z dnia 27 marca 1935 r. i z dnia 28 października 1958 r.), Spichrz przy ul. Spichrzowej 9, nr rej. A/929 (decyzja z dnia 5 sierpnia 1961 r.), Spichrz przy ul. Spichrzowej 11, nr rej. A/930 (decyzja z dnia 30 grudnia 1964 r.), Spichrz przy ul. Spichrzowej 13, nr rej. A/931 (decyzja z dnia 30 grudnia 1964 r.), Spichrz przy ul. Spichrzowej 15, nr rej. A/932 (decyzja z dnia 30 grudnia 1964 r.), Spichrz przy ul. Spichrzowej 17, nr rej. A/933 (decyzja z dnia 30 grudnia 1964 r.), Spichlerz, ob. budynek mieszkalny, ul. Spichrzowa 21, nr rej. A/1394 (decyzja z dnia 12 listopada 2008 r.), Spichlerz, ob. budynek mieszkalny, ul. Spichrzowa 23, nr rej. A/1395 (decyzja z dnia 12 listopada 2008 r.), Spichlerz, ob. budynek mieszkalny, ul. Spichrzowa 25, nr rej. A/1577 (decyzja z dnia 21 stycznia 2011 r.), Spichlerz, ob. budynek mieszkalny, ul. Spichrzowa 31, nr rej. A/1571

(decyzja z dnia 26 października 2010 r.), Spichrz, ul. Spichrzowa 33, nr rej. A/530 (decyzja z dnia 4 lutego 1987 r.), Spichrz, ul. Spichrzowa 35, nr rej. A/626 (decyzja z dnia 4 lutego 1987 r.), Spichlerz, ob. budynek mieszkalny, ul. Spichrzowa 37, nr rej. A/1578 (decyzja z dnia 25 stycznia 2011 r.), Spichlerz, ul. Spichrzowa 43, nr rej. A/1579 (decyzja z dnia 26 stycznia 2011 r.), Spichlerz, ul. Spichrzowa 45, nr rej. A/549 (decyzja z dnia 5 lipca 2005 r.), Spichrz przy ul. Spichrzowej 47, nr rej. A/934 (decyzja z dnia 30 grudnia 1964 r.), Spichlerz przy ul. Spichrzowej 49, nr rej. A/600 (decyzja z dnia 9 października 1980 r.), Spichlerz przy ul. Spichrzowej 51, nr rej. A/601 (decyzja z dnia 2 sierpnia 1980 r.), Spichlerz przy ul. Spichrzowej 53, nr rej. A/602 (decyzja z dnia 2 sierpnia 1980 r.), Kamienica, ul. Spichrzowa 57, nr rej. A/1572 (decyzja z dnia 28 października 2010 r.), Bryła i elewacja spichlerza, ul. Spichrzowa 59, nr rej. A/1580 (decyzja z dnia 4 lutego 2011 r.).

Załącznik do rozporządzenia
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 22.11. 2017 r.

MAPA POMNIKA HISTORII „GRUDZIĄDZ - ZESPÓŁ ZABYTKOWYCH SPICHLERZY WRAZ Z PANORAMĄ OD STRONY WISŁY”

